

XXVI. Puhtaanapitolaitos.

Puhtaanapitolaitoksen vuodelta 1930 antama kertomus oli seuraava:

Vuonna 1920 kesäkuun 15 p:nä päätti¹⁾ kaupunginvaltuusto kaupungin rakennuskonttorin puhtaanapito-osaston 1921 vuoden alusta järjestettäväksi erilliseksi, oman, Helsingin kaupungin puhtaanapitohallitus nimisen, lautakunnan alaiseksi laitokseksi. Kertomusvuonna oli siis kulunut kymmenen vuotta puhtaanapitohallituksen perustamisesta. Kuluneena kymmenvuotiskautena on puhtaanapitohallituksen toiminta ollut erittäin hyödyllinen kaupungin puhtaanapitotoimen edistämiseksi ja kehittämiseksi.

Puhtaanapitohallituksen jäseninä olivat kertomusvuonna: puheenjohtajana johtaja M. Sergelius, varapuheenjohtajana rakennusmestari A. Malmi ja jäsenenä johtaja C. Neovius, kivityömiehes O. Nuutinen sekä itseoikeutettuna jäsenenä puhtaanapitolaitoksen johtaja E. Rosenbröijer. Sihteerinä toimi vanhempi oikeusneuvosmies K. Furuhjelm.

Puhtaanapitohallitus kokoontui vuoden varrella 21 kertaa. Pöytäkirjain pykäläluku oli 151, diaarion mukaan käsiteltiin 254 asiaa ja lähetettiin 40 kirjelmää.

Vuoden varrella käsitellyistä kysymyksistä ja niiden aiheuttamista toimenpiteistä mainittakoon seuraavat:

Puhtaanapitolaitoksen rakennussuunnitelmia koskeva tärkeä kysymys oli vuoden varrella monta kertaa käsittelyn alaisena. Muun muassa hallitus esitti useampia ehdotuksia kustannusarviolaskelmineen laitoksen toiminnan uudelleen järjestämiseksi ja piti rikkapolttimon rakentamista kaupungin läheisyyteen, sopivaan paikkaan meren rannalla, parhaimpana ratkaisuna laitoksen vastaiselle kehitykselle. Samaan paikkaan tulisi tietenkin siirrettäväksi laitoksen keskusasema autovajoineen, korjaamoineen ja varastoineen. Edellämainittu ehdotus jätettiin aikaisemmin erinäisten puhtaanapitolaitoksen laajentamisen yhteydessä olevien kysymysten valmistelemista varten asetetun komitean harkittavaksi. Vuoden varrella ei tämä komitea kuitenkaan antanut lopullista lausuntoaan.

Rahatoimikamarin pyynnöstä hallitus teki esityksen puhtaanapitotoimen järjestämisestä Suomenlinnaan. Sen mielestä olisi sopimus puhtaanapidosta laadittava valtionviranomaisten ja puhtaanapitolaitoksen välillä vuodeksi kerrallaan, kuten muittenkin kiinteistönomistajien kanssa kaupungin alueella.

Vuoden varrella kaupunginvaltuusto vahvisti uudet puhtaanapitoa koskevat veloitukset²⁾.

¹⁾ Ks. v:n 1920 kert. s. 184, — ²⁾ Ks. Kunnall. asetuskok. s. 32.

Hallituksen esittämää toivomusta saada painattaa puhtaanapitolaitoksen vuosikertomusta rahatoimikamari ei hyväksynyt.

Kaupungin arkisto-olojen uudistusta koskeva kysymys oli kertomusvuonna käsittelyn alaisena. Omasta puolestaan hallitus piti ajanmukaisen keskusarkiston järjestämistä Helsinkiin varsin tärkeänä kysymyksenä, jonka ratkaisu myönteiseen suuntaan oli toivottavaa.

Rahatoimikamarin ehdotuksen johdosta puhtaanapitolaitoksen konttorin siirtämisestä ent. Stockmannin liiketaloon Senaatintorin varrelle, hallitus esitti, että puhtaanapitolaitos ja sen tilivirasto edelleenkin pysytettäisiin entisissä huoneistoissaan, niinkauan kun laitoksen pääasema oli sijoitettu tonteille n:ot 21 ja 25 Töölönkadun varrella.

Kaupungin käymälöitä koskevaa asiaa valmistavan komitean mietintö oli vuoden varrella hallituksen käsiteltävänä, joka puolestaan havaitsi esitykset tarkoituksen mukaisiksi ehdottaen ne hyväksyttäväiksi.

Kysymys maanalaisten käymälöiden rakentamisesta eri paikkoihin kaupunkia oli kertomusvuonna hallituksen käsiteltävänä. Koska tällaisten maanalaisten käymäläin kustannukset nousisivat huomattaviin määriin, eivätkä tuottaisi vastaavia tuloja, esitti hallitus, että lähitulevaisuudessa rakennettaisiin kokeilutarkoituksissa aluksi ainoastaan yksi maanalainen käymälä sopivaan paikkaan kaupungin keskustassa.

Sen johdosta, että kaupunginhallintokomitea oli ehdottanut puhtaanapitohallitusta lakkautettavaksi ja puhtaanapitolaitosta uudesti järjestettäväksi siten että se liitettäisiin rakennuskonttorin eri osastona konttorin muiden osastojen kanssa yhteisen yleisten töiden lautakunnan alaiseksi, katsoi hallitus olevan syytä esiintuoda eriävän mielipiteensä. Laajassa, perustelussa lausunnossaan hallitus esitti muun muassa, että oli kulunut vain kymmenen vuotta siitä, kun valtuusto asiaa perinpohjaisesti valmisteltuaan päätti, että rakennuskonttorin puhtaanapito-osasto oli järjestettävä erilliseksi, oman hallituksen alaiseksi laitokseksi. Päävaikuttimena tähän päätökseen oli puhtaanapitotoimen takapajulle jääminen, samoin kuin se yhä selvemmäksi käynyt käsitys ettei puhtaanapitotoimi oikeastaan lainkaan kuulu rakennuskonttorin toimialaan. Niinpä olivatkin sekä yleisten töiden hallitus että terveydenhoitolautakunta ja rahatoimikamari ilmituoneet lausunnoissaan, että oli tarkoituksenmukaisempaa uskoa tämä kunnallisen toiminnan haara erityiselle hallitukselle. Tätä näkökohtaa tukivat hallituksen käsityksen mukaan yhä edelleenkin ja vielä voimakkaammin pääasiallisesti samat syyt, jotka johtivat puhtaanapitohallituksen perustamiseen. Hallitus esitti, että kun komitea sen mielestä ei ollut esittänyt perusteita, jotka osoittaisivat, että puheenaoleva muutosehdotus olisi kaupungille eduksi, puhtaanapitohallitus pysytettäisiin erillisenä itsenäisesti toimivana puhtaanapitolaitoksen elimenä.

Mainittakoon että puhtaanapitolaitoksen johtaja hallituksen päätöksen nojalla otti osaa Stuttgartin kaupungissa kesäkuun alussa pidettyyn puhtaanapitokongressiin. Samalla matkalla kävi hän tutustumassa Dresdenissä pidettyyn kansainväliseen hygieniseen näyttelyyn.

Mainittakoon vielä, että rahatoimikamari myönsi laitoksen korjaamon työnjohtaja G. Eriksonille 5,000 markan suuruisen matka-avustuksen puhtaanapitokoneiden tutkimista varten Ruotsissa ja Tanskassa.

Vuoden varrella hallitus käsitteli 130 sairausapuanomusta, 8 hautausapuanomusta, 3 työssä sattunutta tapaturmaa ja 10 eläkeanomusta.

Rahatoimikamarin kehoituksesta hallitus teki ehdotuksen alaistensa viranpitäjien ja työläisten palkkausolojen järjestämiseksi vuoden 1931 alusta lukien.

Tuntipalkat. Puhtaanapitolaitoksen työntekijäin tuntipalkat vuonna 1930 olivat seuraavat:

A m m a t t i.	Alin	Korkein
	tuntipalkka, Smk.	
Monttöörit	11:—	14:—
Autonkuljettajat	10:—	11: 50
Maalarit	12:—	14:—
Viilarit, sorvarit ja sepät	10:—	11: 50
Puusepät	9: 75	11: 50
Apurit korjauspajoissa	9:—	10: 50
Ryhmätumiehet	9:—	10: 50
Vaunumiehet kuormaasemilla	9:—	10: 50
Ajomiehet kaupungin hevosilla	9:—	10: 50
» omine hevosineen	15:—	16:—
Kadun lakasijat	9:—	10: 50
Ulkotyöpurit	8:—	8: 80
Naiset raskaassa työssä	7:—	8:—
» muussa työssä	6:—	7:—
» pesu- ynnä puhdistustöissä	5:—	6:—
Malmin kaatopaikalla:		
Miehet	9:—	10:—
Naiset	8:—	9:—
Tallissa palvelevat miehet	9:—	10:—

Vähemmän työkykyisiä työntekijöitä palkattaessa sallittiin palkkatariffeja alentaa enintään 10 %.

Puhtaanapitolaitos. Kuten aikaisemmin mainittiin erotettiin rakennuskonttorista 1921 vuoden alusta alkaen puhtaanapitotyöt, jotka uskottiin erityiselle itsenäisesti toimivalle puhtaanapitolaitokselle. Laitoksessa otettiin silloin käytäntöön se uusi ajanmukainen järjestely, mikä siellä nyt on. Sinä kymmenvuotiskautena, minkä puhtaanapitolaitos oli kertomusvuoden päättyessä toiminut erillisenä laitoksena, oli se lakkaamatta laajentunut. Uudesti järjestelynsä jälkeen oli se sekä työtehoonsa että työlaatuunsa ja taloudelliseen toimintaansa eli kilpailukykyynsä nähden luonut itselleen vuosi vuodelta yhä vankemman aseman vapaassa kilpailussa toimineiden puhtaanapitoliikkeiden kanssa. Puhtaanapitotöiden koneellistuttamisilla, joita viimekuluneiden vuosien aikana oli toimeenpantu, oli säästetty verrattain suuria summia. Suuresta merkityksestä oli myöskin, että puhtaanapitolaitokseen vihdoinkin, vuonna 1926 perustettiin oma tilivirasto. Viiden vuoden toiminta-aikanaan oli se kehittynyt puhtaanapitolaitokselle välttämättömäksi elimeksi, joka herkästi kuvasti puhtaanapitolaitoksen taloudellisen toiminnan ja opasti siten sen työskentelyä.

Puhtaanapitolaitoksen toiminta oli aikaisemmin, kun kuljetustyöt toimitettiin laitoksen omilla ja lukuisilla vuokrahevosilla, jaettuna kahteen pääosastoon, katujen puhtaanapitoon ja makkien ja talojen puhtaanapitoon, mutta puhtaanapitolaitoksen koneellistuttamisen jälkeen on sen toiminnassa muodostunut vielä kolmaskin tärkeä pääosasto, nimittäin työkoneiden ja työvälineiden kunnossapito ja korjaus.

Kertomusvuonna oli puhtaanapitolaitoksen työt jaettuna seuraavalle kahdeksalle erikoisosastolle: hallinto, johon kuului konttori ja tilivirasto, katujen puhtaanapito, makkien ja talojen puhtaanapito, Malmin kaatopaikka, varasto, korjauspaja, autotali ja -korjaamo sekä hevostalli.

Hallinto. Puhtaanapitolaitosta johti johtaja, työpäällikön eli tarkastajan avustamana.

Puhtaanapitohallituksen samoin kuin puhtaanapitolaitoksenkin tilejä hoidettiin puhtaanapitolaitoksen tilivirastossa. Pääkassavirastona oli raha-toimikonttori. Konttorihenkilökuntaan kuuluivat kamreeri, joka oli konttorin ja tililaitoksen päällikkönä, kirjanpitäjä, kassanhoitajat, 2 kirjuria, 2 konekirjoittajataria ja ylimääräinen konttoriapulainen. Konttorissa toimi vahtimestari sekä asiapoika. Kiinteistöjen puhtaanapidosta laadittujen ilmoitusten tarkkailua varten toimi lastauspaikoilla 2 kirjuria. Lannan myyntiä Malmin kaatopaikalla hoiti toimitsija.

Konttori lähetti 857 kirjettä ja 8,517 laskua suoritetuista töistä sekä piti asetustenmukaista tilastoa laitoksen työntekijöistä.

Katujen puhtaanapito. Puhtaanapitolaitoksen velvollisuuksiin kuuluu huolehtia kaupungille kuuluvien katuosuuksien, yleisten paikkain, torien, viertoteiden ja rantateiden puhtaanapidosta. Sitäpaitsi on katujen puhtaanapitotoimi Kaivopuistossa ja VI:ssa kaupunginosassa monopolisoitu sikäli, että yksityiset kiinteistöjen omistajat mainituissa kaupunginosissa suorittavat kaupungille määrätyn osan katuosuuksiensa puhtaanapitokustannuksista. Edelleen huolehtii laitos muissa osissa kaupunkia yksityisille talon-omistajille kuuluvien katuosuuksien puhtaanapidosta sopimusten nojalla.

Yksityisten kiinteistöjen katuosista hoiti laitos kertomusvuonna noin 40 %, ja liittyminen laitokseen kasvaa yhä. Mainittakoon että kymmenen vuotta sitten oli ainoastaan 10 % yksityisistä kiinteistöomistajista jättänyt katuosuuksiensa puhtaanapidon laitoksen huolehdittavaksi.

Katujen puhtaanapitotyöt olivat kuten edellisenä vuonna jaettuna seitsemään piiriin ja niitä valvoi kussakin piirissä vastuunalainen työnjohtaja, jonka valvonnan alaisena työskenteli alityönjohtaja sekä useampia työkiuntia etumiehineen.

Osaston työläisten keskimääräinen lukumäärä viikossa ilmenee seuraavasta yhdistelmästä:

	Kesätoisissa.	Talvitoisissa.
Puhtaanapitotyöläisiä, miehiä	98	214
» naisia	18	19
Tuntipalkkaisia autonkuljettajia	15	5
Urakalla työskenteleviä autonkuljettajia	—	5
Ajomiehiä	5	5
Tuntipalkkaisia yksityisiä ajureita omine hevosineen	1	2
Urakalla työskenteleviä yksityisiä ajureita omine hevosineen	—	34
Yhteensä	137	284

Kesäkuukausina käytti osasto 6 hevosta ja talvella 41; näistä oli ainoastaan 5 laitoksen omia hevosia. Seuraavat koneet olivat käytännössä:

	Kesätoisissa.	Talvitoisissa.
Kasteluvaunuja	2	—
Kasteluautoja	9	—
Lumiauroja	—	24
Tiekarhuja	—	5
Kuljetusajoneuvoja, laitoksen	4	5
» urakoitsijoiden	—	36

	Kesätöissä.	Talvitöissä.
Kuljetusautoja, laitoksen	3	4
» urakoitsijoiden	—	5
Purgatorrattaita	126	—
Lakaisukoneita	5	—

Kesätyöt. Katujen lakaisutyö suoritettiin erikoislakaisukoneilla ja käytämällä paikallislakaisujärjestelmää. Koneita voitiin käyttää ainoastaan nupukivillä tahi asfalttibetonilla päällystetyillä kaduilla. Vilkasliikenteisillä kaduilla toimitettiin koneellinen lakaisu varhain aamulla. Paikallislakaisujärjestelmässä käytettiin käsilakaisurattaita n. s. purgatorrattaita. Lakaisija liikkui luutineen ja purgatorrattainen määrättyllä alueella, jonka puhtaanapito oli uskottu hänelle, joten työ siis tavallaan oli urakkatyötä. Katujen kastelemiseen käytettiin imu- ja painepumpuilla varustettuja erikoisautoja. Vuonna 1930 käytettiin 29,059 m³ merivettä ja 21,128 m³ vettä vedenottoaikoista.

Pölynsitomiseksi kasteltiin katuja ja teitä sulfiittilipeällä ja kalsiumkloridiliuoksella, nim. 22,400 m² 10,456 kg:lla haihdutettua lipeää ja 244,200 m² 40,900 kg:lla kalsiumkloridia. Kustannukset nousivat edellisessä tapauksessa n. 76 penniin ja jälkimmäisessä tapauksessa n. 49 penniin m²:ltä.

Talvityöt. Autojen käytön yhä lisääntyttyä on välttämätöntä että kadut talvella ovat lumesta joltisenkin vapaat. Laitos pyrkikin siihen, että kaikki vilkasliikenteiset kadut pidetään puhtaina lumesta, vain syrjiin jätetään sen verran lunta, että voidaan ajaa reellä. Seurauksena tästä on, että lumitöiden kustannukset nousevat. Liikenteen vaatima ajoteiden hiekoittaminen aiheutti myöskin lisäkustannuksia. Nykyaikainen autoliikenne vaatii siis talvella paljon suurempia kustannuksia kuin entisajan hevosliikenne.

Talvi 1930 oli leuto ja lumentulo oli verrattain vähäistä, joten talvitöiden aiheuttamat kustannukset eivät nousseet läheskään menoarvioon otettuun määrään. Katujen puhtaanapidon todelliset kustannukset alittivat 1,041,564:07 markalla talousarvioon merkityt määrärahat.

Kuten edellisinä vuosina käytettiin talvitöissä ryhmäjärjestelmää. Lumen poistaminen toimitettiin hevosen vetämillä lumiauroilla ja Tiekarhu moottoriauroilla, joissa on terä sekä lumenhalkaisemista että jään höyläämistä varten. Lumenkuljetus suoritettiin urakkatyönä vuokrahevosilla ja -autoilla.

Hiekkaa käytettiin kertomusvuonna 3,477 m³. Vastaava kulutus vuosina 1928 ja 1929 oli 3,290 m³ ja 5,252 m³.

Katujen puhtaanapidossa suoritettujen töiden tuntimäärä näkyy alla olevasta taulukosta:

Työn laatu.	Henkilötunteja.		Hevostunteja.		Autotunteja.	
	Vakinaisen työ-aika.	Yli-aika.	Vakinaisen työ-aika.	Yli-aika.	Vakinaisen työ-aika.	Yli-aika.
Lakaisu	164,118	1,298	8,498	58	10,485	28
Lumenluonti y. m.	65,312	3,153	—	—	—	—
Lumenaeraus	—	—	1,156	—	339	—
Lumenkuljetus	—	—	3,042	—	622	—
Lumenkaatopaikkojen hoito	2,140	—	—	—	—	—
Hiekoitus	458	—	4,856	263	1,898	—
Kastelu	9,676	52	84	—	9,676	52
Sekalaiset työt	4,634	—	—	—	—	—
Yhteensä	246,338	4,503	17,636	321	23,020	80

Sitäpaitsi kuljetettiin urakalla pois 8,579 kuormaa rikkoja ja 31,322 kuormaa lunta.

Osasto piti puhtaana 2,085,370 m²:n suuruisen pinta-alan. Korvauksena tästä työstä otettiin laitoksen liikekirjanpitoon kaupungin katujen y. m. puhtaanapidosta koituneita kustannuksia yhteensä 9,391.272: 65 markkaa, sekä yksityisten henkilöiden ja liikkeiden talojensa katuosuuksien puhtaanapidosta suorittamat maksut kaikkiaan 936,244: 83 markkaa. Alempana annetaan tietoja töiden jakautumisesta eri pintoihin sekä puhtaanapitolaitoksen tuloista puhtaanapidettyä neliometriä kohden yllämainittuihin liikekirjoihin vietyjen määrien perusteella.

	Puhdistettu pinta-ala, m ² .	Tuloja m ² :ltä, penniä,		
		lakaisusta, kastelusta, y. m.	lumitöistä, kuljetuksista, y. m.	Kaikkiaan.
Kaupungille kuuluva puhtaanapito:				
sopimuksen mukaisten katuosain....	77,660	206	263	469
katujen, torien ja aukeiden paikkain	1,213,900	204	280	484
rantojen ja laitureiden	319,600	205	347	552
Kaivopuiston lehtokäytävään	13,000	177	194	371
VI kaupunginosan teiden	12,220	207	308	515
Turun- ja Hämeenteiden	160,000	208	383	591
muiden teiden	80,000	196	217	413
Yksityisiin taloihin kuuluvain katuosuuksien puhtaanapito	208,990	206	242	448
Kaiken kaikkiaan	2,085,370	204	291	495

Talojen ja makkien puhtaanapito. Vaikka puhtaanapitolaitoksen oli kilpailtava monen monituisen yksityisen puhtaanapitoliikkeen kanssa, kehittyi laitoksen työpiiri kertomusvuonna siksi suureksi, että enemmän kuin 80 % kaupungin alueella olevista taloista oli jättänyt talojensa puhtaanapidon laitoksen huolehdittavaksi. Mainittakoon että kymmenen vuotta sitä ennen, eli vuonna 1920, oli yksityisistä talonomistajista laitokseen liittyneitä tuskin 40 %.

Talojen ja makkien puhtaanapito oli kertomusvuonna jaettuna kahteen pääpiiriin kuormausasemineen. Kummassakin piirissä toimi vastuunalainen työnjohtaja, joka lähinnä valvoi jätteiden kuljetus-, kuormaus- ja purkaustöitä. Apulaistyönjohtaja tarkasti kuormat kuormauspaikalla.

Laitoksen käytettävissä oli kertomusvuonna yhä edelleen ainoastaan väliaikaisia kuormausasemia, minkä tähden ei rautatievaunuihin toimitettuja purkaus- ja kuormaustöitä voitu järjestää taloudellisesti edullisesti. Kuormausasemat sijaitsivat talossa n:o 17 Sörnäisten rantatiellä ja korttelissa n:o 263 Länsisatamassa, mistä jätteet oli rautateitse kuljetettu Malmin kaatopaikalle. Sen johdosta että Malmin huvilayhteiskunnan asukkaat olivat valittaneet kaatopaikalla kasvaneiden jätekasojen tuottamista haitoista, oli laitos kertomusvuonna kokeillut jätteiden kuljettamisella väliaikaisille kaatopaikoille Munkkiniemessä ja Viikin latokartanolla, minkä johdosta jätteiden kuljetuskustannuksia oli voitu jonkin verran vähentää. Satunnaiset kaatopaikat kaupungin ympäristössä eivät kuitenkaan voi ajan pitkään tyydyttää laitoksen tarpeita, sillä kuoppien täyttämistä mätänevillä jätteillä on pidettävä terveydellisessä suhteessa liian vahingollisena, sitä paitsi on maasto kaupungin ympäristössä epäedullinen tällaisiin tarkoituksiin. Jätteiden poistamismenettely polttamalla on saavuttanut yhä suurempaa suosiota Euroopassa ja toivottavaa olisi, että Helsinkiin lähitulevaisuudessa rakennettaisiin ainakin

yksi jätteiden polttimo kaupungin välittömään läheisyyteen meren rannalle jotta uunissa muodostunut kuona voitaisiin helposti tyhjentää mereen.

Kertomusvuonna oli osaston työt järjestetty aikaisemmin käytettyjä menettelytapoja noudattaen. Kiinteistöistä kerääntyneiden jätteiden kuljetus suoritettiin pääasiallisesti laitoksen hevosilla ja autoilla. Osittain käytettiin myöskin vuokrahevosia ja -autoja. Edellisinä vuosina kokeiltua uutta rikkasäiliöiden tyhjentämisyjärjestelmää Ochsnerin patentin mukaan laajennettiin huomattavasti kertomusvuonna. Järjestelmässä säilytetään jätteitä 70—110 litran vetoisissa erikoisjättesäiliöissä, jotka koneellisesti tyhjennetään erikoisautokoriin, jolloin kuormaus on käytännöllisesti katsoen pölytön. Jätteiden purkaus autokorista tapahtuu kippaamalla koria taaksepäin. Voidakseen päästä hyvään taloudelliseen tulokseen tällä järjestelmällä on välttämätöntä että joko kuormausasemat varustetaan purkaussillakeilla, joista jätteet helposti voidaan kaataa rautatievaunuihin tahi että jätteet kuljetetaan suoraan kaatopaikalle eli rikkapolttimoon.

Kuten edellisinä vuosina oli viikottain tehty kirjallisia ilmoituksia kuormauspaikoille tuotujen ja niistä Malmille ja muualle lähetettyjen erilaatuisten jätteiden määrästä. Kuten edellisinäkin vuosina laadittiin eri kuormauspaikoilla viikottain kirjalliset ilmoitukset tuotujen ja sieltä Malmin kaatopaikalle tai muualle lähetettyjen erilaatuisten jätteiden määrästä. Tarkastaja tarkisti nämä ilmoitukset, joista alempana annetaan yhteenveto:

	Kuljetettuja jätteitä yhteensä, m ³ .	Siitä lähetettiin Malmin kaatopaikalle, m ³ .
Rikkoja ja keittiöjätteitä	121,555	38,865
Makkilantaa	5,173	4,333
Hevoslantaa	2,097	275
Hajoituskaivojätteitä	8,615	8,575
Tuhkaa	9,158	—
Rakennus- y. m. s. jätteitä	4,490	—
Yhteensä	151,088	52,048

Kaupungista lähetettiin jätteitä seuraava määrä vaunukuormia allamainituille asemille:

A s e m a.	Makki- lantaa.	He- vos- lan- taa.	Rikko- ja ja keittiö- jät- teitä.	Paperi- jät- teitä.	Yh- teen- sä.
Espoo	1	2	14	—	17
Jorvas	—	9	3	—	12
Kauklahti	8	1	11	—	20
Kauniainen	—	20	19	—	39
Kerava	—	3	—	—	3
Kilo	1	6	10	—	17
Kirkkonummi	—	4	—	—	4
Leppävaara	—	2	16	—	18
Malmi	—	4	36	10	50
Masala	3	6	45	—	54
Oulunkylä	—	1	1	7	9
Pukinmäki	—	—	3	—	3
Tikkurila	—	—	2	3	5
Yhteensä	13	58	160	20	251

Hajoituskaivojen tyhjentäminen oli vuoden varrella luovutettu urakalla kahdelle autonomistajalle. Urakoitsijat tyhjensivät 979 kaivoa, niistä perinpohjin 140, jotka oli korjattava. Sitäpaitsi tyhjennettiin kertomusvuonna 138 sadevesi- ja likakaivoa. Työhön käytettiin 8 työntekijää ja kuljetukseen, paitsi puhtaanapitolaitoksen kaivotyhjennysautoa, 4 kuorma-autoa.

Eri tarkoituksiin käytettyjen työtuntien lukumäärä ilmenee allaolevista numeroista:

Työn laatu.	Henkilötunteja.		Hevostunteja.			Autotunteja.	
	Vakinainen työ-aika.	Yli-aika.	Vakinainen työ-aika.	Yli-aika.	Urakka-työ.	Vakinainen työ-aika.	Urakka-työ.
Talojen ja makkien puhtaanapito	46,324	482	39,360	216	3,452	6,946	71,976
Yleisten käymäläin puhtaanapito	32,670	—	4,640	—	—	—	—
Hajoituskaivojen tyhjennys	10,023	—	—	—	—	—	10,023
Yhteensä	89,017	482	44,000	216	3,452	6,946	81,999

Malmin kaatopaikalla työskenteli 31 työntekijää yhden työnjohtajan valvomina. Työtunteja oli kaikkiaan 66,235, joista 34,963 suoritettiin tuntipalkoin ja 25,337 urakkatyönä; 5,935 tuntia käytettiin rautatievaunujen purkamiseen.

Helmikuun 14 p:nä rautatiehallitus vahvasti eläinraatojen kuljetuksesta maksettavat rahat. Vuonna 1929 tarkoitusta varten rakennetussa uunissa poltettiin kaikkiaan 490 erilaatuista eläimenraatoa ja 12 kuormaa pilaantunutta lihaa.

Varasto oli tammikuun 1 p:nä arvioitu 313,299: 84 markaksi, vuoden varrella ostettiin eri tavaroita 520,590: 60 ja käytettiin 488,881: 35 markan arvosta, joten varasto joulukuun 31 p:nä 1930 arvioitiin 345,009: 09 markaksi. Henkilökuntaan kuului varastonhoitaja, kirjuri ja varastomies.

Korjauspaja. Töiden lähin valvonta oli uskottu työnjohtajalle. Työläisten lukumäärä oli keskimäärin 28 viikossa ja työtuntien lukumäärä yhteensä 59,328, niistä 12,801 urakkatöitä.

Autohallin ja autokorjaamon lähin hoito oli uskottu erityiselle työnjohtajalle; työläisiä oli 13. Kaksi vanhaa tallirakennusta Töölönkadun tonteilla n:o:t 21 ja 25, oli vuosina 1924—29 sisustettu autovajoiksi. Kertomusvuonna lisääntyi autojen lukumäärä niin, etteivät nämä tilat riittäneet kaikille autoille, minä vuoksi rahatoimikamari oli laitoksen käytettäväksi vuokrannut autotallin n:o 4:ssä Viipurinkadun varrella. Näin ollen oli laitoksen käytettävänä vuoden varrella tilaa jopa sadallekin autolle.

Laitoksen käytettävänä oli 42 kuorma-autoa, niistä 24 Ford-, 16 Chevrolet- ja 2 Dodge Brothers merkkistä, 9 kasteluautoa, nim. 4 Berliet-, 1 De Dion Bouton-, 2 Selden- ja 2 Daimler Benz merkkistä, 5 Karrier merkkistä lakaisukonetta, 1 Magirus merkkiä oleva kaivontyhjennysauto, 5 Tiekarhua, 1 Pontiac henkilöauto ja 1 Harley-Davidson moottoripyörä. Moottoriajoneuvoja oli siis kaikkiaan 64. Kuorma-autoja käytettiin allamainittuihin tarkoituksiin seuraavat tuntimäärät:

Kuljettamaan:	Tunteja.		Tunteja.
Talousjätteitä	58,564	Hiekkaa	1,780
Makkilantaa	4,676	Luutia	591
Rikkoja	4,423	Halkoja	282
Lunta	740	Sekalaista	2,357
			Yhteensä 73,413

Kasteluautoja käytettiin 9,728 tuntia, lakaisukoneita 5,569 tuntia, tiehöyliä 329 tuntia ja hajoituskaivojen tyhjennysautoja 727 tuntia; kaikkien autojen työtuntien lukumäärä oli yhteensä 89,766.

Hevostalli. Tallihenkilökuntaan kuului 3 tallimestä ja yövahti, joka samalla hoiti keskuslämpölaitetta. Heidän työtuntimääränsä oli vuoden varrella 9,216. Hevosia oli vuoden alussa 22, vuoden varrella oli 4 hevosta vanhuutensa ja pitkällisen sairauden takia lopetettava, joten vuoden lopussa oli jäljellä 18 hevosta. Niiden ruokkimiseen käytettiin 73,290 kg heiniä ja 28,296 kg kauroja. Hevosten sairaspäivien lukumäärä oli 56. Eläimiä käytettiin vuoden kuluessa yhteensä 45,169 työtuntia, kuten allaolevista luvuista lähemmin ilmenee:

Työn laatu.	Vakinainen työaika.	Yliaika.	Yhteensä.
	Työtunteja.		
Katujen puhtaanapito	9,340	1,188	10,528
Talojen ja makkien puhtaanapito	33,562	513	34,075
Kuljetuksia:			
Varastoa varten	24	—	24
Korjauspajaa varten	17	—	17
Hevostallia varten	156	—	156
Raatojen kuljetus	304	27	331
Sekalaisia	38	—	38
Yhteensä	43,441	1,728	45,169

Vuodesta 1921 lukien puhtaanapitolaitos huolehti eläinraatojen hävittämisestä, mikä tehtävä oli annettu hevostallissa palvelevalle henkilökunnalle. Raadot kuopattiin ensin tulevan keskussairaalan alueella sijaitsevaan paikkaan, mutta huhtikuun 1:stä 1930 lukien ei mainittua aluetta enää saanut käyttää tähän tarkoitukseen. Sen jälkeen kuljetettiin raadot Malmin kaatopaikalle poltettaviksi. Vuoden kolmena ensimmäisenä kuukautena kuljetettiin ja kuopattiin 55 raatoa, 1 kuorma pilaantunutta lihaa ja 1 kuorma pilaantuneita kaloja.

Työntekijäin erinäiset edut. Vuoden varrella maksettiin 130 työntekijälle palkkaa 12,754 työtunnista, joihin he sairauden takia olivat poissa työstä ja 8 työläisen kuolinpesälle hautausavustusta.

Kesälomaa nautti kaikkiaan 318 työläistä, niistä 133 työläistä 18 päivää, 122 12 päivää, 49 7 päivää ja 14 4 päivää, vastaten yhteensä 32,280 työtuntia.

Vuoden kuluessa sattui 3 tapaturmaa, joista maksettiin asianmukainen korvaus.

Hallituksen päätöksestä annettiin työntekijäin käytettäväksi työpuseroita, nahkakäsineitä, esiliinoja ja sadetakkeja.

Menot ja tulot. Puhtaanapitolaitoksen liiketilin päättös per joulukuun 31 p:nä 1930 osoitti seuraavat loppusummat:

<i>Katujen puhtaanapito.</i>	Men o j a.		
	Kaupungin töitä, Smk.	Yksityisten töitä, Smk.	Yhteensä, Smk.
Työnjohto	344,331: 50	49,484: 30	393,815: 80
Lakaisu	2,443,078: 85	152,194: 95	2,595,273: 80
Kastelu	577,582: 55	51,669: —	629,251: 55
Lumityöt	2,973,821: 90	205,408: 90	3,179,230: 80
Hiekkoitus	461,108: 85	19,799: 70	480,908: 55
Sekalaiset työt	56,553: —	—	56,553: —
Työvälineet	19,594: 75	2,924: 60	22,519: 35
Vahtien palkkaaminen	42,303: 60	—	42,303: 60
Lämpö ja valaistus	29,394: 35	2,636: 45	32,030: 80
Tarverahat	5,553: 90	—	5,553: 90
Rautatierahdit	71,904: 75	11,865: 70	83,770: 45
Lääkkeet	785: 75	474: 50	1,260: 25
Kuluja	127,180: 75	127,180: 70	254,361: 45
Vuokrat	257,900: —	19,000: —	276,900: —
Kaluston poisto ja kuoletus	884,909: 85	156,160: 55	1,041,070: 40
Kiinteistöjen poisto ja kuoletus	245,502: 70	43,324: —	288,826: 70
Malmin kaatopaikka	196,914: 30	28,428: 40	225,342: 70
Varasto	28,720: 35	—	28,720: 35
Korjauspaja	241,515: 55	9,813: 30	251,328: 85
Työntekijäin erinäiset edut	382,615: 40	55,879: 78	438,495: 18
Vuoden 1930 voitto	—	380,210: 77	380,210: 77
Yhteensä	9,391,272: 65	1,316,455: 60	10,707,728: 25

Makkien puhtaanapito.

Työnjohto	63,842: 10	195,592: 05	259,434: 15
Yleisiä työmenoja	967,526: 95	2,710,524: 90	3,678,051: 85
Työvälineet	4,697: 90	14,099: 10	18,797: —
Lämpö ja valo	20,884: 70	11,639: 15	32,523: 85
Tarverahat	1,226: 40	2,435: 45	3,661: 85
Rautatierahdit	54,648: 70	172,909: 75	227,558: 45
Puhdistus- ja desinfiomisaineet	21,071: 15	2,615: 15	23,686: 30
Lääkkeet	612: 60	664: 20	1,276: 80
Kuluja	127,180: 75	127,180: 70	254,361: 45
Vuokrat	49,400: —	121,000: —	170,400: —
Kaluston poisto ja kuoletus	130,133: 80	390,401: 40	520,535: 20
Kiinteistöjen poisto ja kuoletus	36,103: 30	108,310: —	144,413: 30
Malmin kaatopaikka	340,334: 95	415,868: 15	756,203: 10
Varasto	28,720: 35	—	28,720: 35
Korjauspaja	172,573: 75	48,639: 55	221,213: 30
Työntekijäin erinäiset edut	53,728: 65	162,341: 10	216,069: 75
Vuoden 1930 voitto	—	177,632: 05	177,632: 05
Yhteensä	2,072,686: 05	4,661,852: 70	6,734,538: 75
Kaiken kaikkiaan	11,463,958: 70	5,978,308: 30	17,442,267: —

Tuloja.

<i>Katujen puhtaanapito.</i>	Kaupungin töitä, Smk.	Yksityisten töitä, Smk.	Yhteensä, Smk.
Saadut tulot	444,128: —	1,316,455: 60	1,760,583: 60
Arvioidut tulot	8,566,933: 88	—	8,566,933: 88
Voitto puhtaanapidosta yksityisten laskuun	380,210: 77	—	380,210: 77
Yhteensä	9,391,272: 65	1,316,455: 60	10,707,728: 25

<i>Makkien puhtaanapito.</i>	Kaupungin töitä, Smk.	Yksityisten töitä, Smk.	Yhteensä, Smk.
Korvausta välikirjan mukaan yksityisten omistamien talojen puhtaanapidosta....	394,478: 50	4,661,852: 70	5,056,331: 20
Tuloja mukavuuslaitoksista	47,231: 65	—	47,231: 65
Lannan myynti	185,985: —	—	185,985: —
Ylimääräisiä tuloja	33,077: 40	—	33,077: 40
Yleiset käymälät	1,234,281: 45	—	1,234,281: 45
Voitto puhtaanapidosta yksityisten laskuun	177,632: 05	—	177,632: 05
Yhteensä	2,072,686: 05	4,661,852: 70	6,734,538: 75
Kaiken kaikkiaan	11,463,958: 70	5,978,308: 30	17,442,267: —

Varat. Joulukuun 31 p:nä 1929 oli puhtaanapitolaitoksen kalusto viety kirjoihin 4,700,594 markan arvoisena ja sen kiinteistöt 1,900,301 markan arvoisina. Vuoden varrella ostettiin kalustoa 2,397,613: 60 markan arvosta ja kiinteistöjen arvo kohosi 68,971: 80 markalla. Poistojen jälkeen siirrettiin 7,707,358: 40 markkaa säästönä vuoteen 1931.